

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства

**Оксана Полінкевич
Лілія Громко**

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА
З ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ**

Луцьк 2020

П 50

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № __ «__» червня 2020 р.)

Рецензенти: Скорук О.В. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та управління Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Гаврилюк О.О. – к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту Луцького національного технічного університету

Полінкевич О. М.

Громко Л.С.

П 50 Виробнича практика з економіки та організації торгівлі: методичні вказівки до написання звіту про проходження виробничої практики з економіки та організації торгівлі для студентів освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» / Оксана Миколаївна Полінкевич, Лілія Сергіївна Громко. – Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2020. – 32 с.

Анотація: методичні вказівки до написання звіту про проходження виробничої практики з економіки та організації торгівлі містять мету та завдання практики та питання, які повинен опанувати студент за конкретними даними суб'єкта господарювання, на якому він проходить практику; коротку характеристику змісту та структури звіту з практики і вимоги до його оформлення.

Рекомендовано студентам 1 курсу (м/с) денної та заочної форм навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства».

УДК 33:338.48(076.5)

© Полінкевич О. М.

Громко Л.С., 2020

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2020

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета та завдання виробничої практики.....	4
2. Місце проходження виробничої практики.....	5
3. Організація та проведення виробничої практики.....	5
4. Зміст виробничої практики.....	6
5. Вимоги до оформлення звіту.....	17
Список рекомендованої літератури.....	19
Додатки.....	21
Титулка.....	21
Правила оформлення списку літератури.....	22
Приклад вступу.....	27
Приклад змісту.....	28
Приклад висновків і пропозицій.....	29

ВСТУП

Виробнича практика з економік та організації торгівлі для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є складовою освітньо-професійної підготовки, а також важливим етапом навчального процесу у вищому навчальному закладі з метою формування в студентах активного ставлення до здобуття високого рівня наукових і професійних знань, умінь і навичок для майбутньої практичної діяльності в галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Практика має професійне спрямування, а саме є основою уявлення про майбутню професію, сприяє оволодінню знаннями про професійні функції майбутніх фахівців економічного профілю у різних сферах господарської діяльності.

Практична підготовка забезпечує закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час навчання, та набуття, вдосконалення і розширення компетенцій в роботі за обраною спеціальністю. Вона надає студентові первинний досвід професійної діяльності, сприяє формуванню професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень та розв'язування задач, пов'язаних із управлінням сучасними підприємствами в реальних соціально-економічних умовах їх функціонування.

Тривалість і терміни практики визначаються навчальним планом. З базами практики завчасно укладаються угоди на проходження практик за формою, яка існує у Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки.

1. Мета та завдання виробничої практики.

Виробнича практика є логічним продовженням навчальних курсів, що розглядають питання організації діяльності, фінансові операції, виробничі процеси, управління організацією (підприємством) та складовою частиною процесу підготовки майбутніх фахівців з економіки. Виробнича практика студентів, які навчаються проходить в організаціях та установах різних форм власності на робочих місцях спеціалістів за економічним профілем діяльності та менеджерів різних рівнів.

Метою практики є набуття студентами практичного досвіду економічної діяльності та закріплення й поглиблення отриманих під час теоретичного навчання знань з теоретико-методичних аспектів функціонування установ та організацій; здобуття навичок самостійної практичної роботи у сфері їх економічної діяльності; ознайомлення з діяльністю торговельних підприємств та комерційних підрозділів господарюючих суб'єктів, роботою фінансиста – аналітика, економіста, фінансового менеджера, керівників підрозділів.

Основними завданнями у процесі проходження виробничої практики студентів є: ознайомлення зі структурою та технічним оснащенням організації чи установи - бази практики, організацією та методами роботи її спеціалістів на різних рівнях управління в процесі здійснення її основних видів діяльності; ознайомлення студентів з існуючим станом та проблемами вітчизняних підприємств, системою управління фінансами на підприємствах, їх маркетинговою стратегією, технологією виробництва, особливостями функціонування, структурою та матеріально-технічною базою; вивчення питань

організації господарської діяльності, техніко-економічного планування господарської діяльності; аналіз підходів, методик та методів, які використовують на підприємстві в процесі діяльності на ринку; аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства; проведення необхідних досліджень, розрахунків та аналізу фінансово-господарської діяльності; набуття навиків презентації отриманих результатів; ознайомлення з особливостями діяльності бази практики на різних ділянках з основних напрямів роботи, а саме: у сфері стратегічного та оперативного планування, аналізу діяльності, управління активами і пасивами, забезпеченням ліквідності та платоспроможності, ціноутворення на основні товари та їх просування на ринку, особливостями ведення обліку, формування системи оподаткування тощо.

Усі техніко-економічні розрахунки та дослідження, передбачені програмою, студенти виконують самостійно під керівництвом керівників практики від кафедри економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства СНУ ім. Лесі Українки та бази практики.

2. Місце проходження виробничої практики

Базою для проходження практики можуть бути підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми господарювання, які здійснюють діяльність не заборонену законодавством України.

Підприємство, обране за базу практики, має відповідати певним вимогам: бути самостійним господарюючим суб'єктом, мати досвід діяльності на ринку не менше 3 років, функціонувати у ринковій економіці як відкрита господарська система, здійснювати торговельну діяльність.

На базі практики створюються належні умови для безпечної роботи студентів на кожному робочому місці, проводиться обов'язковий інструктаж з охорони праці та техніки безпеки.

Базовим підрозділом підприємства, де здійснюється практичне навчання, є комерційний відділ або інший відділ, що виконує функції продажу на підприємстві. Ті розділи програми практики, які не входять до компетенції цього відділу, вивчаються у відповідних службах.

3. Організація та проведення виробничої практики.

Керівники практики від підприємства призначаються з числа провідних фахівців підприємства. Призначення фіксується у наказі підприємства.

Обов'язки керівника практики від підприємства:

- організувати практичне навчання відповідно до програм практики;
- проводити інструктажі з правил техніки безпеки й охорони праці.

Керівник практики від підприємства несе відповідальність за дотримання студентами безпечних умов праці;

- ознайомлювати і контролювати дотримання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства (установи);
- забезпечити виконання узгодженого з навчальним закладом календарного графіку проходження виробничої практики за структурними

підрозділами підприємства (організації);

- створити необхідні умови для освоєння студентами нової техніки, засвоєння прогресивних технологій, сучасних методів організації праці тощо;
- після завершення практики надати письмовий відгук про виконану студентами роботу.

Обов'язки керівника практики від навчального закладу:

1. забезпечити студентів програмою практики, проводити інструктажі про порядок її проходження відповідно до встановленого графіку;
2. контролювати своєчасне прибуття студентів на бази практики;
3. контролювати виконання календарного графіку та всієї програми практики;
4. консультувати студентів щодо питань, пов'язаних зі збиранням, пошуком матеріалів для написання звіту;
5. проводити консультації з питань програми виконання практики;
6. організувати прийняття захисту звітів.

Основні обов'язки студента під час проходження практики:

1. одержати необхідну документацію та консультацію щодо її оформлення;
2. своєчасно прибути на базу практики;
3. дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії на підприємстві та етики ділового спілкування;
4. систематично вести щоденник практики.
5. у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників.
6. своєчасно оформити та здати на перевірку звітну документацію керівнику практики від навчального закладу.

4. Зміст виробничої практики.

Структура програми практики:

До керівництва практикою студентів залучають викладачів кафедри, які перед початком практики проводять відповідні організаційні заходи зі студентами, забезпечують студентів методичними рекомендаціями щодо проходження виробничої практики. Перед початком практики студент зобов'язаний укласти договір про проходження виробничої практики на підприємстві (у 2-х примірниках).

Виробнича практика охоплює три етапи:

- підготовчий – підготовка та укладення договору про проходження виробничої практики практики; студенти закріплюються за викладачем-керівником практики;
- основний – керівник практики від навчального закладу дає студентам методичні рекомендації щодо проходження практики, контролює якість виконання завдань, проводить співбесіди;
- підсумковий – студенти заповнюють щоденник практики; готують звіт по практиці, після завершення практики здійснюється його захист.

Інформаційна база практики

Під час виробничої практики студент повинен вивчити таку інформацію: установчі документи суб'єкта господарювання; «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»; «Звіт про рух грошових коштів»; «Звіт про власний капітал»; «Примітки до фінансової звітності»; дані первинного і аналітичного бухгалтерського обліку; «Звіт про основні показники діяльності підприємства» (форма № 1-підприємство); «Звіт з праці» (форма № 1-ПВ); «Чисельність окремих категорій працівників підприємства і підготовка кадрів» (форма № 6-ПВ); «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)» (форма № 11-ОФ), «Звіт про товарообіг» (форма №1 торг.); «Звіт про продаж та запаси товарів у торговій мережі і мережі громадського харчування» (форма №3 торг.); матеріали маркетингових досліджень; стратегія підприємства тощо.

Зміст практики

Зміст виробничої практики визначається переліком і тематикою навчальних дисциплін, які вивчені студентами. Кількість часу, відведеного на опрацювання питань з кожного розділу практики, встановлюється керівником практики від бази практики разом із студентом відповідно до наявного на базі практики матеріального та нормативного забезпечення, напрямів діяльності, кваліфікації персоналу тощо.

Під час проходження практики студент повинен ознайомитися з основними характеристиками підприємства, виконати основні завдання практики та висвітлити основні результати роботи у звіті з виробничої практики за такими основними етапами:

1. Знайомство з об'єктом практики.
2. Підбір та узагальнення необхідних даних.
3. Обробка та аналіз одержаної інформації.
4. Висновки практики.

Форми і методи контролю

На місцях проходження практики регламент робочого дня студентів має відповідати внутрішньому розпорядку, установленому для персоналу організації - бази практики, і є обов'язковим для студентів.

Робота студента з виконання програми практики контролюється керівниками практики від бази практики та викладачами кафедри. Студент повинен дотримуватися режиму роботи та правил внутрішнього розпорядку на базі практики.

По закінченні практики керівник практики від бази виставляє в щоденник студента загальну оцінку за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яка характеризує обсяг знань і навиків отриманих студентом за час проходження практики, сумлінність виконання програми практики.

Загальний контроль за ходом виробничої практики здійснює керівник практики від кафедри. Поточний контроль передбачає облік ходу виробничої практики, що відображається кожним студентом в щоденнику та підтверджується керівниками практики. Кінцевою формою контролю є захист

звітів з практики на кафедрі.

Структура звіту з виробничої практики (за розділами)

Звіт з практики має таку структуру:

- щоденник;
- титульний лист (додаток А);
- зміст (додаток Д));
- вступ (додаток В);
- основна частина;
- висновки та пропозиції (додаток Г);
- список використаних джерел (додаток Б);
- додатки.

У змісті подають найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки). Зміст має включати усі заголовки, які є у звіті, починаючи зі вступу і закінчуючи списком використаної літератури та додатками (якщо такі є).

У вступі визначають мету і завдання виробничої практики, стан і тенденції розвитку економіки загалом та тієї галузі, в якій функціонує суб'єкт господарювання, де студент проходив практику. Зазначають назву організації, її адресу, керівника організації, а також ті підрозділи та їх керівники, де безпосередньо студент проходив практику.

Основна частина звіту повинна містити такі розділи:

1. Аналіз організаційно-правових характеристик підприємства:

В цьому розділі подають інформацію про порядок створення, форму власності, організаційно-правову форму господарювання, вид основної діяльності та організацію роботи підприємства, структуру та функції економічних служб, організацію планової, аналітичної та контрольної роботи на підприємстві, організаційну структуру підприємства, організацію постачання на підприємстві; організація зовнішньоекономічної діяльності підприємства;

Характеризують інструктивні, нормативні та методичні матеріали, які використовують на підприємстві. Узагальнюють інформацію про управління діяльністю підприємства, характер регулювання та контролю з боку держави, дотримання державних вимог.

2. Маркетингова діяльність підприємства.

У другому розділі роз'яснюють інформацію про організацію маркетингової діяльності підприємства. Аналізують асортимент та номенклатура товарів підприємства; марочну політику підприємства; етап життєвого циклу товару; порядок ціноутворення; систему застосування знижок; цінову політику підприємства; систему збуту та товароруху; стратегію просування та рекламну активність; основні ринки збуту та цільові аудиторії; тип маркетингу, що використовується підприємством; стратегії позиціонування; конкурентну стратегію підприємства; організацію маркетингової служби на підприємстві.

Результати потрібно звести в таблиці, де записують таку орієнтовну інформацію (табл. 1, 2, 3, 4, 5).

Таблиця 1

Відомості про основних постачальників товарів

Назва постачальника	Вид товарів (послуг)	Частка в загальному обсязі	Наявність альтернативних постачальників

Таблиця 2

Відомості про ринки збуту

Сегмент ринку, місцезнаходження	Вид товарів (послуг)	Частка ринку, %	Тип споживачів	Ступінь задоволення попиту на ринку	Цінова політика

Таблиця 3

Відомості про основних конкурентів

Назва конкурента, розташування	Вид продукції	Сегмент ринку	Ціна	Переваги	Недоліки

Таблиця 4

Інформація про рекламні компанії, що здійснює підприємство

Засоби реклами	Цілі	Бюджет

Таблиця 5

Динаміка показників маркетингової діяльності підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Рекомендоване значення	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
						2018 - 2017	2019 - 2018	2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка ринку підприємства	Обсяг продажу підприємства упродовж звітнього періоду / Загальний обсяг продажу підприємств (за звітний період), що функціонують на ринку	Збільшення							

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка витрат на маркетинг	Витрати на маркетинг / Загальні витрати	Збільшення							
Ритмічність збуту	Вартість фактичного обсягу реалізації товарів (послуг) / Вартість планового обсягу реалізації товарів (послуг)	1							
Коефіцієнт наданих знижок	Загальна сума наданих знижок / Обсяг продажу	Збільшення							
Ефективність рекламних витрат	Обсяг продажу / Сума рекламних витрат	Збільшення							
Рентабельність маркетингу	Чистий прибуток / Витрати на маркетинг	Збільшення							

3. Фінансово-економічні показники діяльності підприємства.

У розділі характеризують облікову політику на підприємстві, документообіг, програмне забезпечення. Аналізують форми розрахунків, організацію грошового обороту, взаєморозрахунків з контрагентами тощо.

Здійснюють оцінку діяльності фінансової служби. У цьому ж розділі, на підставі фінансової звітності, проводять оцінку фінансово-майнового стану суб'єкта господарювання. Для цього здійснюють аналіз складу і структури майна підприємства, джерел його формування, визначають фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, ділову активність, рентабельність.

Результати оцінки майнового стану підприємства необхідно звести у таблиці 6-7. Проаналізовані основні фінансові показники діяльності підприємства та показники ефективності використання оборотних активів звести у таблиці 8-9.

Таблиця 6

Динаміка вартості основних засобів підприємства

Найменування основних засобів	Рік			Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
	2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Будівлі, споруди та передавальні пристрої							
2. Машини та обладнання							
3. Транспортні засоби							

1	2	3	4	5	6	7	8
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)							
5. Інші основні засоби							
6. Малоцінні необоротні матеріальні активи							
Усього							

Таблиця 7

Динаміка показників ефективності використання
основних засобів підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Рекомендоване значення	Рік			Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
			2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
Коефіцієнт зносу основних засобів	$\Phi 1, 1012 / \Phi 1, 1011$	Зменшення							
Коефіцієнт оновлення основних засобів	$\Phi 5 / \Phi 1, 1011$ (гр. 4)	Збільшення							
Коефіцієнт вибуття основних засобів	$\Phi 5 / \Phi 1, 1011$ (гр. 3)	Менше коефіцієнта оновлення							
Коефіцієнт придатності основних засобів	$\Phi 1, (1011-1012) / \Phi 1, 1011$	Збільшення							
Фондовіддача	Обсяг продукції / Середньорічна вартість основних засобів	Збільшення							
Фондомісткість	Середньорічна вартість основних засобів / Обсяг продукції	Зменшення							
Фондоозброєність	Середньорічна вартість основних засобів / Середньооблікова чисельність працівників	Збільшення							

Динаміка фінансових показників діяльності підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Рекомендоване значення	Рік			Абсолютне відхилення, + / -	
			2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Коефіцієнт фінансової залежності	$\Phi 1, 1900 / \Phi 1, 1495$	Зменшення					
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\Phi 1, 1495 / \Phi 1 (1595 + 1695 + 1700)$	>1					
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$\Phi 1 (1595 + 1695 + 1700) / \Phi 1, 1900$	Менше 0,5					
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	$\Phi 1 (1495 - 1095) / \Phi 1, 1100$	>0,1					
Коефіцієнт фінансової стійкості	$\Phi 1 (1495 + 1595 + 1700) / \Phi 1, 1900$	0,85-0,9					
Фінансовий леверидж	$\Phi 1 (1595 + 1695 + 1700) / \Phi 1, 1495$	Зменшення					
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\Phi 1, 1195 / \Phi 1, 1695$	1,0-2,0					
Коефіцієнт термінової ліквідності	$\Phi 1, 1195 - (1100 + 1110) / \Phi 1, 1695$	1,0					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\Phi 1 (1160 + 1165) / \Phi 1, 1695$	>0,2					
Рентабельність діяльності	$\Phi 2, 2350 / \Phi 2, 2000$	>0 Збільшення					

Динаміка показників ефективності використання оборотних активів

Показник	Формула для розрахунку	Рекомендоване значення	Роки			Абсолютне відхилення, + / -	
			2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\Phi 2, 2000 / \Phi 1 (1195 \text{ (гр. 3)} + 1195 \text{ (гр. 4)})/2$	Збільшення					
Коефіцієнт оборотності запасів	$\Phi 2, 2000 / \Phi 1, ((1100 + 1110) \text{ гр. 3}) + ((1100 + 1110) \text{ гр. 4})/2$	Збільшення					
Середня тривалість одного обороту оборотних активів	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Зменшення					
Середня тривалість одного обороту запасів	360 / Коефіцієнт оборотності запасів	Зменшення					
Рентабельність активів	$\Phi 2, 2350 / \Phi 1, (1300 \text{ (гр. 3)} + 1300 \text{ (гр. 4)})/2$	>0 Збільшення					

4. Організація управління підприємством.

У четвертому розділі роз'яснюють інформацію про організацію управління підприємством. Аналізують склад і структура витрат підприємства; методи управління на підприємстві; принципи, форми та методи планування, які фактично використовують на підприємстві; основні внутрішні документи організації, які регламентують її діяльність; складання кошторисів (бюджетів); розрахунок прогнозних показників для наступного фінансового року; особливості оперативного планування на підприємстві; характеристика управлінських кадрів і організація їх діяльності; ефективність управлінської діяльності підприємства.

5. Трудові ресурси та управління персоналом на підприємстві.

У п'ятому розділі аналізують склад та структуру персоналу підприємства, організацію роботи кадрової служби, нормативні документи, що регламентують її роботу. Досліджують механізм планування й прогнозування трудових ресурсів підприємства; систему оцінки руху та ефективності роботи персоналу підприємства; форми оплати праці, що використовують на підприємстві; вирішення трудових конфліктів на підприємстві; ефективність використання трудових ресурсів на підприємстві; форми і методи управління персоналом. Результати необхідно звести в таблиці 10-13, де подають таку орієнтовну інформацію.

Таблиця 10

Показники руху персоналу підприємства

Показники	Рік			Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
	2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
Середньооблікова чисельність працівників, осіб							
Прийнято протягом року, осіб							
Звільнено протягом року, осіб, з них:							
за власним бажанням							
за порушенням трудової дисципліни							
Коефіцієнт обороту з прийняття							
Коефіцієнт обороту зі звільнення							
Коефіцієнт плинності кадрів							

Таблиця 11

Вікова структура персоналу підприємства

Вік працівників	Рік						Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
	2017		2018		2019		2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
	осіб	%	осіб	%	осіб	%				
до 20 років										
20-25 років										
25-30 років										
30-40 років										
більше 40 років										
Загальна чисельність працівників										

Таблиця 12

Структура персоналу підприємства за категоріями

Категорія працівників	Рік						Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
	2017		2018		2019		2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
	осіб	%	осіб	%	осіб	%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Адміністративно-управлінський персонал, з них:										
керівники										

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
фахівці та технічні службовці										
Промислово-виробничий персонал, з них:										
основні робітники										
допоміжні робітники										
Загальна чисельність працівників										

Таблиця 13

Структура персоналу підприємства за освітою

Освіта працівників	Роки						Абсолютне відхилення, +/-		Темп приросту, %	
	2017		2018		2019		2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
	осіб	%	осіб	%	осіб	%				
Вища освіта										
Середньо-спеціальна освіта										
Середня освіта										
Загальна чисельність працівників										

6. Прогнозні показники діяльності підприємства.

У шостому розділі характеризують методи прогнозування на підприємстві; визначають прогнозовані показники діяльності підприємства на наступний рік (складання прогнозів обсягу збуту, цін, показників фінансово-господарської діяльності тощо); зазначають основні методи прогнозування можливого банкрутства підприємства.

У частині **висновки та пропозиції** розробляють та обґрунтовують пропозиції щодо удосконалення діяльності суб'єкта господарювання. Розробка пропозицій має ґрунтуватись на виявлених у роботі підприємства недоліках, резервах її покращення, застосуванні передового вітчизняного та зарубіжного досвіду.

У списку використаних джерел фіксують усі використані літературні джерела, в т.ч. розпорядчі та організаційні документи. Посилання на певну публікацію у тексті здійснюють шляхом наведення в дужках номера літературного джерела у списку літератури і конкретних сторінок.

Додатки містять практичний матеріал, необхідний для розкриття змісту практики. До них відносять:

- розрахункові таблиці;
- форми звітності за три останні роки;
- ілюстративний матеріал допоміжного характеру.

У таблиці 1 представлені напрямки розкриття основних завдань в межах структурних розділів тематичного плану виробничої практики.

Таблиця 14

Розкриття у звіті основних завдань виробничої практики

Тематика завдання	Зміст завдання практики	Розкриття у звіті
1	2	3
Підприємство як суб'єкт господарювання	Ознайомитися з підприємством. Основні функції підприємства.	Назва, вид підприємства, місце розташування, організаційна структура підприємства. Основні функції підприємства, види діяльності, юридичні аспекти.
Управління на підприємстві	Організація управління підприємством	Організаційна форма управління. Організація управління. Персонал підприємства, його чисельність, порядок найму та звільнення
Основні засоби та обігові кошти підприємства	Основні засоби. Обігові кошти.	Наявність основних засобів, їх структура. Наявність обігових коштів. Джерела формування обігових коштів
Планування діяльності підприємства	Ознайомлення з практикою планування діяльності підприємства	Організація планово-економічної роботи на підприємстві. Планування діяльності підприємства. Види планів, основні принципи їх розробки
Витрати підприємства	Ознайомлення із видами витрат на підприємстві та принципами їх розрахунку	Види витрат на підприємстві. Принципи розрахунку витрат.
Ціни	Порядок ціноутворення	Види цін, порядок їх утворення
Економічні результати та ефективність діяльності підприємства	Основні економічні показники діяльності підприємства	Прибуток. Витрати. Чисельність працівників. Обсяг реалізації продукції.
Система постачання товарів	Система постачання товарів. Система реалізації товарів. Складське господарство	Система (порядок) постачання підприємства товарами.

1	2	3
		Система (порядок, форми) реалізації товарів підприємством. Склади. Умови зберігання, приймання та відпуск товарів.
Недоліки роботи підприємства	Виявлення недоліків у роботі підприємства	Виявлені недоліки у роботі підприємства
Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства	Знаходження напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства.	Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства

5. Вимоги до оформлення звіту

Наприкінці практики студент подає на кафедру звіт – систематизований та оформлений підсумок роботи за період проходження практики. Звіт необхідно скласти відповідно до індивідуального плану проходження практики. Кожен розділ звіту має містити відповідну інформацію, яка розкриває процедуру, шляхи, форми і методи вирішення завдань, що стояли перед студентом на час практики, та відповідні результати.

Звіт з практики має бути оформлений українською мовою на аркуші формату А4 (210x297 мм). Шрифт текстового редактора Word - Times New Roman розміром 14 через 1,5 (півтора) міжрядкових інтервали. Абзацні відступи розміром 1,25 см (стандартні для Word).

На кожному аркуші повинні бути поля таких розмірів: ліворуч, зверху та знизу – не менше 20 мм, праворуч – не менше 10 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору. Щільність тексту має бути однаковою.

Заголовки структурних частин звіту з практики «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Якщо підрозділи містять пункти, то заголовки цих пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту. У кінці заголовка, надрукованого у підбір до тексту, ставиться крапка. Якщо розділи не будуть містити підрозділів, то слова «Розділ» можна не писати, а просто нумерувати структурні частини починаючи із загального ознайомлення з підприємством, наприклад, «1. ЗАГАЛЬНЕ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ТОВ ВКФ «Луцьккондитер».

Кожен розділ звіту з практики слід розпочинати з нової сторінки. Нумерація сторінок – суцільна на всіх аркушах, крім титульного листа, який входить до суцільної нумерації сторінок роботи, але на ньому номер сторінки не проставляють. Сторінки нумерують у правому верхньому куті листа без крапки.

Структурні частини, які мають назву «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не мають номерів структурної частини. Інші структурні частини поділяють на розділи та підрозділи, які мають свою нумерацію.

Цифровий матеріал у роботі необхідно подавати у вигляді таблиці – з відповідною назвою та номером. Таблиці мають послідовну суцільну нумерацію в межах розділу. В правому верхньому куті над заголовком таблиці записують «Таблиця» та вказують її номер. У наступному рядку, по центру, подають назву таблиці. Посилання на таблиці записують скорочено, наприклад, «... подано в табл. 2.3» (третя таблиця другого розділу).

Таблицю бажано розмістити на одній сторінці. При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку у верхньому правому куті зазначають «Продовження табл. 2.3» або «Закінчення табл. 2.3» Крім того, у верхньому рядку таблиці записують заголовки стовпців.

Ілюстрації (фотографії, схеми, креслення, графіки тощо) названі рисунками, нумерують послідовно в межах розділу або наскрізно (якщо рисунків не багато) арабськими цифрами. Назву подають під ілюстрацією. Посилання на ілюстрацію має скорочений вигляд, наприклад, «... наведено на рис. 3.2» (другий рисунок третього розділу). Рисунки необхідно розташовувати одразу після посилання на них у тексті.

Формули в роботі (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули у розділі, між якими ставиться крапка. Номер формули записують біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули (якщо формула велика, то на рівні нижнього рядка формули, до якої він належить) у круглих дужках, наприклад (1.2) (друга формула першого розділу). Пояснення позначень символів чи числових коефіцієнтів наводять безпосередньо під формулою у тій послідовності, у якій подають їх у формулі. Рівняння і формули виділяють з тексту вільними рядками. Біля кожної формули (зверху і знизу) потрібно залишити не менше одного вільного рядка.

Посилання на використані джерела записують у квадратних дужках, наприклад, «... в роботі [9, с. 18-21]». Номер має відповідати номеру зі списку використаних джерел.

До цього списку вносять усі використані джерела за алфавітом або в порядку посилань на них у тексті. Інформація про видання (монографії, підручники, довідники тощо) містить: прізвище та ініціали автора, назву книги, місце видання, видавництво і рік видання, обсяг у сторінках. Ці дані записані в самих виданнях.

Додатки оформлюють як продовження звіту з практики на наступних після списку використаних джерел сторінках і розміщують їх у порядку появи посилань у тексті звіту. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок. У правому верхньому куті рядка над заголовком друкують «Додаток» і велику літеру, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, починаючи з літери А, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Під одним заголовком можна розташовувати декілька рисунків, схем, об'єднаних одним змістом. У такому випадку всі складники Додатку мають суцільну нумерацію в межах цього Додатку. Кожний рисунок (схема, таблиця) має свою власну назву, а номер складається з літери додатку та порядкового номера складника Додатку. Між літерою Додатку та порядковим номером ставиться крапка.

Список рекомендованої літератури

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової]. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 384 с. URL: http://culonline.com.ua/Books/analiz_gosp_dijaln_Kosova.pdf (дата звернення: 01.01.2020).

2. Балабанова Л. В., Сардак Балабанова О. В. Управління персоналом : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 468 с.

3. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Л. Г. Ліпич, Н. М. Буняк, В. Л. Загоруйко, М. Б. Кулинич та ін.]; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2016. 492 с.

Основна література для студентів

4. Виноградська А.М. Технологія комерційного підприємництва: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 780 с.

5. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 392 с.

6. Економіка підприємства : навч. посіб. / А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. Нахаба та ін. К. : Знання, 2005. 432 с.

7. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Л. Г. Ліпич, Н. М. Буняк, В. Л. Загоруйко, М. Б. Кулинич та ін.]; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. 492 с.

8. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр уч. л-ри, 2009. 728 с.

9. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Л. : В-во Львівської політехніки, 2010. 406 с.

10. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2006. 580 с.

11. Організація торгівлі: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Апопій [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Львів. комерц. акад., за ред. В. В. Апопія. 3-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2009. 632 с.

12. Скібіцький О. М. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. К. : Центр навч. л-ри, 2006. 312 с.

Додаткова література для студентів

13. Власова Н. О., Дядюк М.А. Економічний ризик підприємств роздрібної торгівлі : навч. посіб. Х. : ХДУХТ, 2004. 148 с.

14. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2001. 228 с.

15. Економіка підприємства : підруч. / [Покропивний С. Ф. та ін.] ; за ред. С. Ф. Покропивного. Вид. 2-е, перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2001. 528 с.
16. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Сіваченко І. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посіб. К. : Центр навч. л-ри, 2006. 792 с.
17. Комерційна діяльність : підруч. / за ред. проф. В.В. Апопія. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 558 с.
18. Кривов'язюк І. В. Підприємство в умовах ринку : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Кондор, 2009. 840 с.
19. Сідун В. А., Ушакова Н.П., Гармаш В.В., Смокова Л.М. Економіка та планування в підприємствах торгівлі : навч. посіб. Х. : ХДУХТ, 2005. 229 с.
20. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2003. 554 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства

З В І Т **про проходження виробничої практики**

студентом (кою) групи _____
(шифр, прізвище, ініціали)

на(в) _____
(повна назва організації)

з “ ____ ” _____ 20__ р. до “ ____ ” _____ 20__ р.

Студент-практикант _____
(підпис)

Керівник практики

від організації _____
(посада, прізвище, ініціали і підпис)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Керівник практики

від кафедри _____
(посада, прізвище, ініціали і підпис)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Луцьк – 20__

Правила оформлення списку літератури

В Україні діють два затверджені Національні стандарти, що відповідають за оформлення бібліографічної інформації в науковій роботі.

1. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. - Вид. офіц. - [Чинний від 2007-07-01]. - Київ : Держспоживстандарт України, 2007. - 47 с.

Це регламентуючий документ для оформлення бібліографічних списків, списків використаної літератури, списків літератури в наукових роботах тощо.

2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. - Вид. офіц. - [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. - Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. - 17 с.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3. ДробогО. В. Професійна свідомість керівника: навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с. 5. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції: навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 3. Тура О. І., Тура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ- ПЛЮС, 2015. 212 с. 4. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с. 5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практ. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.

Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с. 2. Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнєцов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності: монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 3. Якобчук В. П., Богоявленська І. О., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2015. 476 с. 4. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.
Чотири і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 288 с. 2. Основи охорони праці: підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв І. О., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації: навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с. 4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання: монографія і за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально- виконавче право України навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с. 3. Грошев І. О. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с. 4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с. 5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільних станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агєєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с. 2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільних станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. 4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.
Багатотомні видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАМ України, Ін-т історії України. Київ : Наук, думка, 2005. Т. 9. 944 с. 2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с. 3. Кучерявенко П. П. Курс податкового права: в 6 т. Харків Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. 4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
Частина видання	

Книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні: монографія. Чернівці, 2012. С. 151-169. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195-197. 3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків, нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213-241. 4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва і за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5-15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932- 1933 років: втрати української нації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133-136. 2. Анциперова І.І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134-137. 3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу'. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103-108. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково- популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50-53..
Статті із продовжуваних та періодичних видань	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кобильник В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. Збірник наукових праць «Політологічні студії». 2011. № 2. С. 54-65. 2. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36-46. 3. Загірняк М., Костенко А. Про користування можливостями міжнародної бази даних Scopus. Вища школа. 2017. № 5-6. С. 48-55. 4. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. Політичний менеджмент. 2006. № 5. С. 3-17. 5. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 6. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14-15. 7. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98- 108. 8. Dalton R.J. Comparative politics of the industrial democracies: from the

	Golden Age to island hopping. Political Science. 1991. № 2. P. 15-43.
Інші видання	
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10- 22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050.Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530- 543. 4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№35). С. 10. 5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136-141. 6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця: затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс- бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15-16.
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр, держ. архів громад, об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63,64 зв.,71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр, держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8-12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1-3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів, наук, б-ка йи. В. С/пєфаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1-7.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спосіб лікування синдрому дефіциту' уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. №2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с. 2. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 С09К11/00, ОО1Т1/28, 021Н3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС ПАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. ПАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воєводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ППЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : НИЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Иац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин- т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04- 01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правилаЦБО 4:1984,

	NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Горницькая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец, ботан. сад НАН України. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист, і Харків, держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.- довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів, облдержадмін., Львів, іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності: бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні: бібліогр. покажч. / уклад.: Н.М.Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Влада очима історії: фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery7gallery=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі Бібліотечний вісник. 2016. № 4. С. 8-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv201644 (дата звернення: 26.09.2017). 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. - С. 20-27. - URL: http://ebooks.znu.edu (дата звернення: 26.09.2017). 4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 12.10.2017).
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ, наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с. 3. Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918-1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вінченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с. 4. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.

Приклад вступу

ВСТУП

Основною метою виробничої практики є застосування отриманих в процесі навчання теоретичних знань, їх подальше поглиблення та закріплення в процесі проходження практики. Важливим аспектом залишалось формування професійних умінь та організаційних навичок прийняття самостійних рішень, використання засобів обчислювальної техніки, що наявні на підприємстві, здійснення оцінки діяльності суб'єкта господарювання за допомогою різних методів аналізу.

Відповідно до сформульованої мети були поставлені та розв'язані такі завдання виробничої практики:

- ознайомлення із основними аспектами діяльності підприємства, його історією виникнення та процесом функціонування;

- вивчення установчих документів суб'єкта господарювання, плану виробничо-господарської діяльності, доступних форм звітності, даних первинного та аналітичного бухгалтерського обліку, матеріалів маркетингових досліджень зокрема та стратегії підприємства в цілому;

- розрахунок основних показників можливих діяльностей підприємства: планово-економічної, зовнішньоекономічної, маркетингової, логістичної, обліково-фінансової, інвестиційно-інноваційної, стратегічної;

- вивчення нормативно-правової бази, відповідно до якої функціонує підприємство та методичних рекомендацій, що визначають вплив організації на забезпечення умов з охорони праці.

Об'єктом практики є діяльність ПАТ «ВГП».

Предметом практики є практичні аспекти аналізу стану та діяльності підприємства.

Враховуючи стан і тенденції розвитку економіки України в цілому можна проаналізувати, яке ж місце в ній займає целюлозно-паперова промисловість зокрема. Це напрям економічної діяльності, при якому підприємство хімічно переробляє деревину, очерет, соломку хлібних рослин на волокнисту масу, що є сировиною для виготовлення целюлози, паперу, картону, штучного волокна, пластичних мас тощо. У сучасних умовах цей вид бізнесу постійно розвивається і відіграє важливу роль як в економіці, так і в культурному піднесенні сучасного суспільства. Однак і конкуренція на цьому ринку також постійно зростає, тому підприємствам, що на ньому функціонують необхідно інтегрувати нові технології виробництва, активно використовувати доступні методи виходу на ринки збуту, вдосконалювати процес організації власної діяльності.

Основними проблемами виробників целюлозно-паперової продукції є:

- недостатність сировинного забезпечення виробництва картонно-паперової продукції через значні щорічні втрати лісосировинної продукції;

– відсутність надійних та постійних постачальників сировини – макулатури із-за кордону;

– моральний та фізичний знос обладнання, що використовується для виготовлення продукції, і як наслідок – виникнення затримки у її випуску.

Для вирішення цих проблем необхідно: збільшити сировинну базу целюлозно-паперової промисловості через розширення мережі пунктів збору макулатури; здійснити реконструкцію та модернізацію діючих машин та обладнання; удосконалити сучасні технологічні схеми виробництва картонно-паперової продукції та інше.

Тому, однією із цілей практики є пошук можливостей вирішення цих проблем, задля мінімізації їх тиску на Публічне акціонерне товариство «ВГП», яке і є місцем проходження практики.

Адреса: 43020 м. Луцьк вул. Георгія Гонгадзе, 25

Керівник ПАТ «ВГП»: Мірецький Ілля Борисович

Підрозділ проходження виробничої практики: відділ економічного аналізу і планування ПАТ «ВГП».

Керівник виробничої практики від підприємства: заступник генерального директора – Кутовий Валерій Вікторович.

Додаток Г

Приклад змісту ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. Аналіз організаційно-правових характеристик підприємства.....	5
2. Маркетингова діяльність підприємства.....	13
3. Фінансово-економічні показники діяльності підприємства.....	18
4. Організація управління підприємством.....	22
5. Трудові ресурси та управління персоналом на підприємстві.....	25
6. Прогнозні показники діяльності підприємства.....	31
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	66

Приклад висновків і пропозицій ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В ході проходження практики на ПАТ «ВГП» було виконано ряд поставлених завдань. Перш за все, це підприємство стало місцем для закріплення та застосування на практиці отриманих в процесі навчання теоретичних знань.

В ході ознайомлення із основними аспектами діяльності підприємства відбувалося вивчення його установчих документів, плану виробничо-господарської діяльності, доступних форм звітності, даних первинного та аналітичного бухгалтерського обліку, матеріалів маркетингових досліджень зокрема та стратегії підприємства в цілому. Не оминув процес і дослідження нормативно-правової бази, відповідно до якої функціонує підприємство та методичних рекомендацій, що визначають вплив організації на забезпечення умов з охорони праці.

Основна частина роботи – це розрахунок базових показників діяльності підприємства: планово-економічної, зовнішньоекономічної, маркетингової, логістичної, обліково-фінансової, інвестиційно-інноваційної та стратегічної.

В процесі роботи було виявлено сильні і слабкі сторони підприємства, запропоновано шляхи його подальшого вдосконалення та розвитку. Особливий акцент робиться на «вузьких місцях», що сповільнюють процес максимізації прибутку та забезпечення загальної рентабельності організації.

Адміністративним складом підприємства забезпечується його належна планово-економічна діяльність в аспекті корегування дій та встановлення відповідних напрямків роботи організації. Про ефективність цієї діяльності свідчить позитивна динаміка зміни основних її показників.

Так, чиста виручка від реалізації продукції протягом останніх трьох років зростає, при частковому підвищенні собівартості реалізованої продукції. Це свідчить про збільшення обсягів виробництва на підприємстві, підтвердженням чого є і збільшення валового прибутку до 148 341 тис. грн. у 2015, р. на відміну від 80 466 тис. грн. у 2013 році.

В цілому, розширення обсягів діяльності ПАТ «ВГП» зумовлює зростання більшості показників, зокрема, фінансові результати від звичайної діяльності у 2015 р. збільшилися на 27 433 тис. грн., порівняно з 2014 р. та на 28 690 тис. грн., порівняно із 2013 роком. Натомість, чистий збиток у 2015 році становив 67 663 тис. грн., що є негативним показником, проте із позитивною динамікою до зменшення. Прослідковується поступове зниження рівня кредиторської заборгованості та збільшенням дебіторської заборгованості за продукцію, що є позитивним фактом.

Ще одним ключовим фактором успіху компанії є її працівники. На сьогоднішній день на ПАТ «ВГП» працює більше 390 осіб, які утворюють собою великий колектив, що є невеликою ланкою з величезним значенням для

такого потужного підприємства із вже стійко сформованою корпоративною культурою.

Відповідно, найбільшу частку до загальної чисельності працівників займають основні робітники. Таких на підприємстві у 2015 році налічувалося 242 особи. Тоді як, 24% від загальної кількості працівників – це фахівці і технічні службовці. Керівників, при цьому налічується 16 осіб у 2015 році, що на 4 людини менше, ніж у 2013 році. Невиробничий персонал складається із 13 чоловік.

Керівництву підприємства необхідно також приділити особливу увагу діяльності маркетингової служби задля забезпечення ефективного збуту товарів шляхом активізації застосування доступних рекламних засобів.

Тоді як, динаміка показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства свідчить про відмінну діяльність організації в напрямку розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Такий факт підтверджує позитивний показник коефіцієнта виконання зовнішньоекономічних контрактів, коефіцієнта виконання зобов'язань з експорту та з імпорту. Слід зосередитися на подальшому розширенні меж співпраці з іноземними інвесторами та покупцями продукції, що забезпечують левову частку доходу компанії.

Підприємству необхідно сконцентруватися на ефективному використанні наявної бази основних засобів та її розширенні, пропорційно до збільшення обсягів виробництва. Саме така політика забезпечить йому максимальну рентабельність та дозволить керівництву зосередитися на питанні освоєння нових цільових ринків.

Особливу увагу потрібно зацентувати на веденні обліково-фінансової діяльності, так як її основні показники свідчать про негативні тенденційні зміни. Для подальшої фінансової стійкості необхідно стабілізувати всі ці показники, ніяк інакше, як розміреними кроками керівництва, ефективною політикою підприємства та налагодженням роботи всіх працюючих. Кінцевою метою є зниження рівня витрат на підприємстві, які впродовж трьох років збільшувалися і у 2015 році в сумі становили 297 960 тис. грн. (операційні витрати). Це спричинено підвищенням рівня матеріальних затрат, які у 2015 році досягли позначки у 194 071 тис. грн. витрати на оплату праці зростали ще з більшою часткою. В середньому, близько на 25% щороку. Відповідно, зростала сума відрахувань на соціальні заходи. Амортизаційні відрахування були практично на одному рівні і у 2015 році становили 13 234 тис. грн. Тоді як, інші операційні витрати у останньому році збільшилися більш ніж на 19% і становили 59 848 тис. грн.

Сумарним збільшенням витрат підприємства пов'язано з його розвитком та глобалізацією економічних зв'язків в умовах жорсткої ринкової конкуренції.

Натомість, однією з переваг підприємства є його інноваційна політика, аналізуючи показники якої можна з впевненістю стверджувати, що керівництво організації взяло курс на постійну модернізацію підприємства та його активну інтеграцію в умови ринкового середовища.

Так, на ПАТ «ВГП» відбувається постійне оновлення виробничого обладнання, зокрема протягом 2012 року було придбано нову виробничу лінію

по виробництву туалетного паперу та паперових рушників, та придбано кілька виробничих ліній по виробництву паперових серветок. В 2013 році було здійснено реконструкцію складу з метою переобладнання його в цех, де було введено в експлуатацію нову виробничу лінію. В 2014 році ПАТ «ВГП» модернізувало палетайзер на ділянці по виготовленню рулонної продукції для стрейчування палет висотою до 2,8 м. Також було доукомплектовано лінію по виробництву косметичних серветок пакувальною машиною, що дало змогу розширити асортимент продукції косметичними серветками у півці. Було придбано нову фолдінгову голову для виготовлення серветок для диспенсерів, а також встановлено нові металеві вали тиснення для трьох виробничих ліній. В 2014 році було здійснено реконструкцію котельні на твердому паливі, в результаті якої було збільшено її потужність. Також було добудовано склад твердого палива для даної котельні. В 2015 році було проведено монтаж і запуск лінії по виробництву косметичних серветок. Також модернізовано касети тиснення для покращення процесу якісного гравіювання і скріплення серветок, збільшено ресурс роботи металевих валів.

Вважаю, що підприємству необхідно притримуватися обраної стратегії розвитку та слідувати обраному курсу на постійне розширення меж діяльності, виготовленні якісної продукції та активної модернізації виробництва. Така політика дозволить досягнути успіху ПАТ «ВГП» загалом та конкретному працівнику цього підприємства зокрема.

Навчально-методичне видання

**Полінкевич Оксана Миколаївна
Громко Лілія Сергіївна**

Виробнича практика з економіки та організації торгівлі

Методичні рекомендації

Друкується в авторській редакції

Підп. до друку 2020 р. Формат 60x84/16
Папір офс. Гарн. Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,3.
Обл.-вид.арк. 1,0. накладом 50 прим.
Друк ПП “Поліграфія”